

Posolstvo Svätého Otca Františka

na 49. svetový deň spoločenských komunikačných prostriedkov 2015

Téma rodiny je v centre hlbších úvah Cirkvi i synodálneho procesu počas dvoch zhromaždení Biskupskej synody: mimoriadneho, ktoré sa konalo nedávno, a riadneho, ktoré je zvolané na október tohto roka. V tejto súvislosti som považoval za vhodné, aby sa aj téma nastávajúceho Svetového dňa spoločenských komunikačných prostriedkov týkala rodiny. *Ostatne, rodina je prvým miestom, kde sa učíme komunikovať*. Návrat k tejto prvotnej skutočnosti nám môže pomôcť, aby sa naša komunikácia stala autentickejšou a humánnejšou a tiež aby sme rodinu videli v novej perspektíve.

Môžeme sa pritom inšpirovať evanjeliovou pasážou, ktorá hovorí o návšteve Márie u Alžbety (*Lk 1, 39 – 56*). „*Len čo Alžbeta začula Máriin pozdrav, dieťa v jej lone sa zachvelo a Alžbetu naplnil Duch Svätý. Vtedy zvolala veľkým hlasom: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života“*“ (v. 41 – 42).

Táto epizóda nám predovšetkým ukazuje komunikáciu ako *dialóg, ktorý sa prelína s rečou tela*. Na Máriin pozdrav totiž ako prvé odpovedá dieťaťko, ktoré sa radostne zachvelo v Alžbetinom lone. Radosť zo stretnutia s druhými je v istom zmysle archetypom a symbolom každej komunikácie, ktorý si osvojujeme ešte pred príchodom na tento svet. Lono, ktoré nás hostí, je prvou „školou“ komunikácie, ktorá spočíva v počúvaní a telesnom kontakte a v ktorej sa začíname oboznamovať s vonkajším svetom v chránenom prostredí a za upokojujúcich zvukov tlkotu matkinho srdca. Toto stretnutie dvoch bytostí, ktoré sú si navzájom také blízke a zároveň také vzdialené, stretnutie plné prísľubov, je našou prvou skúsenosťou s komunikáciou. Skúsenosťou, ktorá nás všetkých spája, pretože každý z nás sa narodil z matky.

Aj po tom, ako sme prišli na svet, ostávame v istom zmysle v „lone“, ktoré predstavuje rodina. Toto *lono tvoria rozličné osoby vo vzájomnom vzťahu*: rodina je „miesto, kde sa učíme žiť v pluralite“ (apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 66). Rodové odlišnosti a generačné rozdiely – o ktoré v komunikácii v rodine predovšetkým ide – sú vzájomne prijímané, pretože medzi jednotlivými osobami existuje vzťahové puto. A čím širšie je spektrum ich vzťahov, čím väčšie sú vekové rozdiely, tým bohatšie je naše životné prostredie. Na *vzťahu* je založené aj *slovo*, pričom zasa slovo toto vzťahové puto upevňuje. Slová si nevymýšľame: môžeme ich používať, pretože sme ich dostali. A v rodine sa učíme hovoriť „*materinskou rečou*“, jazykom našich predkov (porov. 2

Mach 7, 25. 27). V rodine vnímame, že nás predchádzajú iní, ktorí nás povolali do života a umožnili nám – keď príde na nás rad – splodiť život, a tak urobiť niečo dobré a krásne. Môžeme dávať, lebo sme prijali; a tento činný kolobeh je jadrom schopnosti rodiny komunikovať vnútri i navonok – a vo všeobecnosti je paradigmou každej komunikácie.

Vďaka tejto skúsenosti vzťahu, ktorý nás „predchádza“, je rodina prostredím, v ktorom sa odovzdáva *základná forma komunikácie*, ktorou je *modlitba*. Keď mama a otec uspávajú svoje nedávno narodené deti, často ich zverujú Bohu, aby nad nimi bdel; a keď sú už väčšie, spolu s nimi sa modlia jednoduché modlitby, spomínajúc v nich s láskou aj na ďalších ľuďoch – starých rodičov, chorých a trpiacich, všetkých tých, ktorí najviac potrebujú Božiu pomoc. Tak si väčšina z nás v rodine osvojila náboženský rozmer komunikácie, ktorý je v kresťanstve celý preniknutý láskou; láskou Boha, ktorý sa nám daruje a ktorého my darujeme druhým.

Schopnosť rodiny objímať sa, povzbudzovať, sprevádzať, dešifrovať pohľady i mlčanie, spoločne sa smiať i plakať – pričom ide o ľudí, ktorí si nevybrali jeden druhého, a predsa sú pre seba navzájom dôležití –, nám predovšetkým umožňuje pochopiť, čo značí skutočná komunikácia v zmysle *objavovania a budovania blízkosti*. Keď si ideme navzájom v ústrety a akceptujeme sa, vzdialenosť medzi nami sa znižuje, a to je dôvod na radosť: Máriin pozdrav a radostný záchvev dieťaťa vyvolávajú Alžbetino požehnanie, po ktorom nasleduje nádherný chválospev *Magnifikat*, v ktorom Mária chváli Boží plán lásky s ňou i s celým jeho ľudom. Z jej „áno“, ktoré vyslovila s vierou, vyplývajú dôsledky, ktoré presahujú nás samých a šíria sa vo svete. „Navštíviť“ znamená otvoriť dvere, nezatvoriť sa vo vlastnom byte, ale vyjsť von a ísť k druhým. Aj rodina je živá len vtedy, ak „dýcha“ a otvára sa navonok. A rodiny, ktoré tak robia, môžu odovzdávať svoje poslanstvo života a spoločenstva, môžu poskytovať útechu a nádej tým najzranenejším rodinám a tiež prispieť k rastu samotnej Cirkvi, ktorá je rodinou rodín.

Rodina viac než čokoľvek iné je miestom, kde spoločne prežívame všedné dni, kde zakúšame vlastné i cudzie *obmedzenia*, malé i veľké problémy spojené so spolužitím s druhými. Neexistuje dokonalá rodina. No netreba mať obavy z nedokonalosti, slabosti či dokonca konfliktov; treba sa naučiť im čeliť konštruktívnym spôsobom. Preto je rodina, v ktorej sa majú radi – s jej obmedzeniami i hriechmi – *školou odpúšťania*. Odpúšťanie je *dynamickou silou komunikácie*. Ide o to, že prostredníctvom vyjadrenej a prijatej ľútosti sa môže znovu rozbehnúť a rásť komunikácia, ktorá viazne a je narušená. Dieťa, ktoré sa v rodine naučí počúvať druhých, hovoriť úctivo

a vyjadrovať svoj názor bez toho, aby zamietalo názor tých druhých, bude v spoločnosti tvorcom dialógu a zmierenia.

Pokiaľ ide o obmedzenia a komunikáciu, môžeme sa veľa naučiť od *rodín s deťmi postihnutými jedným či viacerými hendikepmi*. Motorický, citový alebo intelektový *nedostatok* je vždy pokúšením uzavrieť sa; no vďaka láske rodičov, súrodencov a ďalších blízkych osôb sa môže stať *pohnútkou na otvorenie sa, ochotu deliť sa a komunikovať so všetkými*; môže tiež pomôcť, aby sa škola, farnosť či rôzne združenia stali ústretovejšími a nikoho nevyľučovali.

Vo svete, kde sa tak často zlorečí a ohovára, kde sa seje svár a naše ľudské prostredie sa zamoruje klebetami, rodina sa môže stať školou *komunikácie ako požehňovania*. A to aj tam, kde očividne vládne nenávisť a násilie, keď rodiny sú medzi sebou rozdelené múrmi z kameňa či rovnako nepreniknuteľnými múrmi predsudkov a neľúbosti a kde zdanlivo existujú dobré dôvody povedať, že „už toho bolo dost“. V skutočnosti existuje jediný spôsob, ako prelomiť špirálu zla a svedčiť o tom, že dobro je vždy možné, a tiež ako naučiť deti bratskému správaniu: požehnávať namiesto zlorečiť, navštevovať namiesto odmietat', prijímať namiesto bojovať.

Tie *najmodernejšie médiá*, ktoré sú dnes – najmä pre tú najmladšiu generáciu – už nenahraditeľné, môžu komunikácii v rodine a medzi rodinami *bud' prekážať, alebo pomáhať*. Môžu jej *prekážať*, ak sa stanú príležitosťou, ako sa vyhnúť počúvaniu, ako sa izolovať napriek fyzickej prítomnosti, ako vyplniť každú chvíľu ticha a odpočinku, zabudnúť, že „ticho je podstatnou súčasťou komunikácie a bez neho neexistujú žiadne obsahovo bohaté slová“ (Benedikt XVI., *Posolstvo na 46. svetový deň spoločenských komunikačných prostriedkov*, 24. 1. 2012). Môžu *prospievať* komunikácii, ak pomáhajú ľuďom rozprávať sa, deliť sa s druhými a byť v kontakte s tými, ktorí sú ďaleko, ďakovať im a prosiť ich o odpustenie, opätovne im poskytujúc možnosť na nové stretnutie. Ak si denne vždy znovu uvedomujeme centrálny význam stretnutia – tohto „živého začiatku“ –, vieme svoj vzťah k technológiám správne usmerniť a nedáme sa nimi riadiť. Aj v tejto oblasti sú rodičia prvými vychovávateľmi. No netreba ich v tom nechať samotných; kresťanské spoločenstvo im má pomáhať, aby vedeli svoje deti naučiť, ako žiť vo svete komunikácií podľa kritérií zodpovedajúcich dôstojnosti ľudskej osoby a spoločnému dobru.

Dnes stojíme pred úlohou *naučiť sa znovu rozprávať*, nie iba produkovať a konzumovať informácie. K tomu nás vedú súčasné vplyvné a cenné komunikačné prostriedky. Informácie sú dôležité, no nestačia, pretože príliš často zjednodušujú, stavajú proti sebe rozdiely a odlišné pohľady, pričom

nás podnecujú, aby sme sa rozhodli, na ktorej strane sme, namiesto toho, aby sme zaujali nejaký spoločný postoj.

A konečne rodina nie je objektom na diskusiu alebo pôdou na vedenie ideologických bojov, ale je *prostredím, v ktorom sa učíme komunikovať* medzi blízkymi ľuďmi, a subjektom, ktorý komunikuje, „*komunikujúcou komunitou*“. Komunitou, ktorá vie sprevádzať, sláviť a prinášať plody. Takéto chápanie nám umožňuje nový pohľad na rodinu, v ktorom spoznávame, že je naďalej pre nás významným zdrojom ľudskosti, nie iba problémom či inštitúciou, ktorá je v kríze. *Médiá* majú niekedy sklon predstavovať rodinu, akoby bola abstraktným modelom, ktorý treba prijať alebo odmietnuť, brániť alebo napadnúť, a nie ako realitu, ktorú treba žiť; akoby to bola niečia ideológia zameraná proti niekomu inému, a nie miesto, kde sa všetci učíme, čo znamená komunikovať v láske, ktorá sa prijíma a daruje. „Rozprávať sa“ značí chápať, že naše životy sú spletené do jediného deja, že sú tu mnohé hlasy, no každý z nich je nenahraditeľný.

Najkrajšia rodina – ktorá je protagonistkou, nie problémom – je tá, ktorá vychádzajúc z vlastného *svedectva* dokáže *vyjadriť* krásu a bohatstvo vzťahu medzi mužom a ženou a vzťahu medzi rodičmi a deťmi. Nebojujeme za to, aby sme bránili minulosť, ale trpezlivo a s dôverou v každom prostredí, kde sa denne nachádzame, pracujeme na budovaní budúcnosti.

Vo Vatikáne 23. januára 2015, na vigíliu sviatku sv. Františka Saleského

František